

Hatvan éves a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár

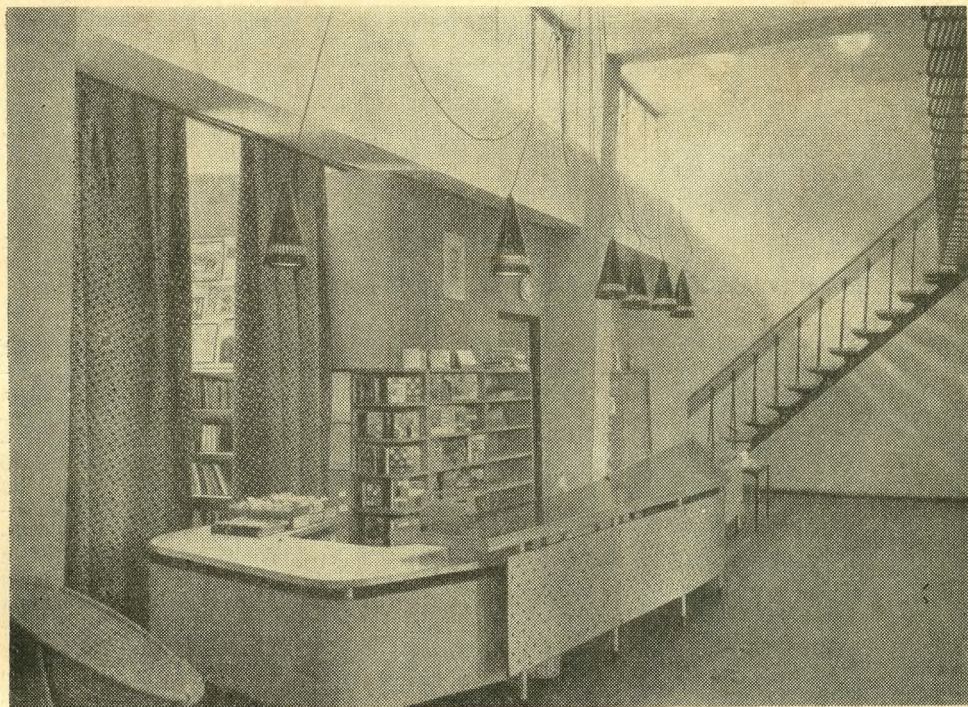
1904. október 15-én a Központi Városháza volt Károly körüti szárnyának emeletén megnyílt a közönség számára *Budapest Székesfőváros Könyvtára*. A kis nyilvános jellegű szakkönyvtár könyvtárosának ugyanezen évben a huszonhat éves *Szabó Ervint* választották meg. Előkészítő munkájával ő teremtette meg a Fővárosi Statisztikai Hivatal kis könyvtárából és egy ugyancsak kicsiny, belső használatra szánt fővárosi könyvtárból ezt az új könyvtárat, melynek azután később haláláig igazgatója lett. A könyvanyag ebben a könyvtárban akkor még kevés és hiányos volt. Szabó Ervin arra törekedett — s ez akkor nem valami reformizmus, vagy opportunizmus, hanem az azidőben elérhető *legmagasabb követelmény* volt —, hogy a könyvtár szociológiai részében minden irányzat képviselve legyen. Így lett az alkotó Bárczy István polgármester és Wildner Ödön kultúratanácsos jóindulatú segítségével könyvtára már akkor *társadalomtudományi* alapkönyvtár.

A kora ifjúságától beteg, de heroikus, impresszionábilis, de kemény, merev, doktrinér alkatú, de igazságszerető, az eszmék elvont világában élő, de a forró, színes életet sóvárgó, a társadalmi forradalmat áhító és munkáló, de ugyanakkor előkelő, ex-

kluzív egyéniség, Szabó Ervin mindig azt vallotta, hogy *tiszta célokért csak tiszta eszközökkel* lehet és kell harcolni. Küzdelmének célja a könyvtárügy síkján, mint ezt az 1910-es *Emlékirat a községi nyilvános könyvtár létesítéséről Budapesten* c. írása hangoztatja, a fővárosi könyvtárügyének gyökeres megoldása volt. Munkatársainak: *Braun Róbertnek, Dienes Lászlónak, Kőhalmi Bélának, és Madzsar Józsefnek* — aki a könyvtár aligazgatója és a fiókkönyvtári hálózat alapjainak megteremtője volt — segítségével valósította meg terveit. Ami *igazi progresszió* akkor Magyarországon létezett, az nem utolsósorban Szabó Ervin és könyvtára körül sorakozott fel. Kőhalmi Béla szépen foglalta össze eredményeit, mondván, hogy megteremtette a helyes igényekkel számoló szerzeményezési politikát, bevezette a kívánat-könyvet, a nyílt polcrendszert a kézikönyvtár és folyóiratok használatánál, közel hozta olvasóihoz a katalógust, az új szerzemények jegyzékét folyamatosan kiadta, a könyvtárba járó sok száz folyóiratról annotált jegyzéket jelentetett meg, aktuális kérdésekről szakbibliográfiákat és röplappibliográfiákat készítettet, megszervezte a tájékoztató szolgálatot, gyors és formaságoktól mentes kölcsönzőrendszert vezetett be, a könyvtár munkájáról évente a nyilvánosság előtt beszámolt, kapcsolatot tartott fenn az akkori szabadtanítás szerveivel, kiadta az előadások sillabuszához kapcsolódó irodalom jegyzékét, munkatársaival könyvismertető előadásokat tartatott. *Előtte egyik könyvtár sem lépett erre az útra*. Szabó Ervin úgy vélte, hogy a könyvtárügy legjobb propagandája a jól működő könyvtár.

A cikkek, tanulmányok, röpiratok vaskos könyvet kitevő sorával harcolt a könyvtárért a könyvtáron kívül is. Ezeket tartalmazza a Szabó Ervin Könyvtártól nemrégiben kiadott *Szabó*

A Liszt Ferenc téri Szabó Ervin gyermekkönyvtár

Ervin könyvtártudományi cikkei és tanulmányai című kötet. Ezekben az írásokban benne van az egész Szabó Ervin, a kor legjobb könyvtárosainak tudásával rendelkező könyvtáros, de benne van a társadalmat átalakítani akaró forradalmár is. Könyvtárügyünk elmaradottságának rajzával leleplezi a magyar századforduló kulturális és társadalmi elmaradottságát is.

Az elképzelt hatalmas fiókhálózat számára mintakatalógust készítettett Madzsar Józseffel, amelyet még ma is érdemes tanulmányozni. Nagy célját, a Tisza Kálmán térre tervezett központi nyilvános könyvtár megépítését nem érte el. Ezt a tervet „nem csinálunk pénzünkön szabadiskolát Szabó Ervinnek és a szociológusoknak” jelszóval a fővárost akkor uraló Vázsonyi Vilmos és pártja elbukatta. De Szabó Ervin 1918 szeptember 29-én bekövetkezett halála után néhány hónappal munkatársai a *Tanácsköztársaság* 133 napja alatt öt új fiókkönyvtárral bővítették ki a hálózatot, ezzel bizonyítva, hogy a főváros könyvtárügyének teljes megoldása nem rajtuk múltott.

Az ellenforradalmi rendszer sem merte szétrombolni, amit Szabó Ervin létrehozott, sőt idővel, korrupt hipokrizissal, — mert egészen más motívumokból, hogy ti. a gróf Wenckheim családot szanálja, — új helyiséget vásárolt: egy cifra, belül rokokó, modern könyvtár számára teljesen alkalmatlan palotát. 1938-ban a könyvtárnak 720 000 kölcsönzése és 21 600 olvasója volt, a központi és 13 kerületi könyvtárban, melyekből csak egy jutott a város peremére, a Vág utcába. Ma 6 millió könyvet kölcsönöz és 164 000 olvasója — ebből 45 000 gyermekolvasója — van. Ez a főváros növekedését számbavéve is nyolcszorosa az 1938-as eredményeknek. Egy olvasóra átlag 36 könyv jut. A kölcsönzésnek 30,6%-át az ismeretterjesztő könyv teszi ki. Ez a szám önmagában is beszél. A központ új osztályai a modern könyvtárügyet szolgálják: értékes *bibliográfiai* osztályának ajánló bibliográfiái, röplapbibliográfiái, szakbibliográfiái, szöveggyűjteményei, útmutatói, kiállítási tájékoztatói az egész ország könyvtárosainak és olvasóinak segítségére vannak. Módszertani osztálya a kerületi könyvtárak részére készített módszertani kiadványaival, és útmutatásaival javítja a fiókok munkáját. A Szabó Ervin Könyvtár könyvkiadása, melyből csak *Budapest bibli-*

A Liszt Ferenc téri Szabó Ervin gyermekkönyvtár. (A Fényképész Szövetkezet 10. sz. műtermé-
nek felvételei)

ográfiáját — annak megjelent első kötetét most követi a második, majd még sorozatosan öt kötet —, valamint a *Tolsztoj* és *Krúdy* életművét bemutató kötetek: emeljük ki, külön figyelmet érdemel. Ez a könyvkiadás abból a helyes szándékból született, hogy a könyvtárnak minden kulturális eszközt igénybe kell venni (kiállítások, ankétok, bibliográfiák, sőt koncert, film, továbbá sajtó és könyvkiadás), amivel csak a könyvtár és olvasói kapcsolatát szolgálhatja.

S ami a jövőt illeti, a következő öt évben a vezetőség *valamennyi kerületi könyvtár szabadpolcos könyvtárrá* való átalakulását kívánja megvalósítani, s ilyképpen mindazt, ami ezzel együttjár, nagyobb helyiséget, több könyvet, jobb szolgáltatást minden egyes fióknál. Mind a huszonnégy kerületben legalább *egy-egy önálló gyermekkönyvtárat* tervez, továbbá néhány közművelődési jellegű szakkönyvtárat, például *művészettörténeti, utazási, ún. Baedeker-könyvtárat. A Belvárosi Kávéház* karzati része hírlapolvasóvá alakul a közönség szolgálatára. Nagyarányú, komoly, minden irányú *tájékoztató szolgálatot* kíván a könyvtár szervezni az egész főváros, sőt a vidék számára is. A fővárosi tanács megértő támogatásával a központi könyvtár kibővítését szeretnének megvalósítani a szomszéd épületeknek a könyvtárhoz való csatolásával, illetve az egyik telken többemeletes részleg építésével. Az ún. budapesti könyvtári fehér foltok eltüntetését — évi két-három új fiókkönyvtár felállításával — is szívügyüknek tekintik.

A magyar tudományos könyvtárügy keretében a Szabó Ervin Könyvtár gyűjtőkörébe a szociológia és Budapest története tartozik. De ennél még fontosabb az, hogy a Szabó Ervin Könyvtár ma Budapest *leglátogatottabb, legjobban hasznosított, s a magyar műveltség ügyét a maga profiljával talán legjobban szolgáló könyvtára*, mely hat évtized után bízón és bátran haladhat újabb munkás évtizedek felé. Célja továbbra is az, ami minden jó könyvtárné, hogy jó olvasmánnyal lássa el azokat, akik maguk gyönyörűségére, vagy okulására máris olvasnak, és fölkeltse az olvasás és önművelés vágyát azokban, akik ezt a szükségletet még nem ismerik. A legjobb könyveket nyújtsa a lehető legtöbb olvasónak a legeredményesebb módon, — mint azt egykor nagy alapítója kívánta.

Katona Jenő